Nr. 6 (40) Vilnius 1939 m. vasario 7 d. II metai

ŪKININKAS

::: SAVAITINIS „AIDO" PRIEDAS ŪKININKAMS :::

ŪKIŠKOS NAUJIENOS

LIETUVOS VALSTYBĖJE

Nors diplomatiniai santykiai tarp Lietuvos ir Lenkijos buvo užmegsti tik 1938 m. kovo mėnesį, o prekybos sutartis pradėjo veikti dar tik prieš porą savaičių, bet pasirodo, kad ir anksčiau per daugelį metų būta gan plačios prekybos tarp šių dviejų valstybių. Mat, prekybiniai interesai dažnai neboja jokių kliūčių ir suranda sau aplinkinius kelius pro kitas valstybes, jei tik yra išrokavimas. Taigi ekonomija nemėgsta politikos varžtų.

Kokios būta prekybos tarp Lietuvos ir Lenkijos per pirmąjį nepriklausomo gyvenimo 20-metį, parodo dedama lentelė.

Lietuva išvežė Lenkijon (su Dancigu) ir iš ten atsivežė įvairių prekių už 1000-čius litų:

Metai	Išvežimas	Įvežimas
1925	97,3	5.094,7
1926	161,9	15 295,8
1927	287,5	20 682,7
1928	184 3	25.172,6
1929	68,6	13.971,6
1930	85,5	10.337,8
1931	333,1	10.337,5
1932	151,7	3.426,1
1933	101,6	399,6
1934	399,1	96,6
1935	1.206,3	132,2
1936	390,5	60,6
1937	734,6	66,7
Iš viso	4 202,0	105.074,5

Kaip ši lentelė parodo, Lietuvos prekių išvežimas Lenkijon ir Dancigo teritorijon drauge buvo visą laiką nežymus, bet Lietuvos įvežimas iš Lenkijos buvo gan didelis, kuris 1928 m. buvo pasiekęs net 26 mil. su viršum litų sumą. Bet per paskutinius kelius metus Lietuvos importas iš Lenkijos buvo visiškai sumažėjęs, bet eksportas Lenkijon per tuos pačius metus žymiai padidėjo. Tačiau Lietuvos prekyba su Lenkija beveik visą laiką duodavo neigiamą balansą. Todėl nuo 1925 iki 1937 m. bendras tų metų Lietuvos importas iš Lenkijos viršijo eksportą Lenkijon net 100 mil. 872 tūkst. litų. Bet Lietuva Lenkijoje tiek daug pirkdavo todėl, kad kai kurios Lenkijos prekės buvo daugeliu pigesnės už kitų valstybių prekes.

Daugiausia Lietuva įsiveždavo iš Lenkijos šių prekių: cukraus, akmens anglių, medvilnės audinių, cemento, geležies, neapdirbtos naftos ir mazuto, žibalo, skardos, emal. indų, druskos, mineralinių tepalų ir kitų prekių mažesnius kiekius. Lietuva išveždavo Lenkijon daugiausia šių prekių: sėmenų, rugių, vikių, lentų ir kitokio apdirbto medžio, senos geležies bei geležies drožlių.

Ši prekyba daugiausiai eidavo jūros keliu per Dancigo ir Klaipėdos uostus arba tranzitu per Rytprūsius.

Rekordinis Pabaltės valstybių sviesto eksportas 1938 m.

Praėjusiais metais Pabaltės valstybių tarpe didžiausia sviesto eksportininkė buvo Latvija, po jos ėjo Lietuva ir po Lietuvos ėjo Estija.

Apskritai imant, 1938 m. visos trys Pabaltės valstybės išvežė didžiausius sviesto kiekius nuo to laiko, kada pradėjo sviestą eksportuoti. Latvija išvežė 23.464 tonus sviesto, Lietuva—17.257 t ir Estija — 14.400 t.

Lietuvos sviesto eksportas 1938 m. lyginant jį su 1937 m, padidėjo 15,4 %.

Pabaltės valstybių sviestas praėjusiais metais buvo ypatingai gerai perkamas ir daugeliu atveju jo kainos buvo kotiruojamos lygiai su Danijos sviestu.

Kiek Pienocentras supirko ir eksportavo kiaušinių 1938 m.

Per 1938 metus įvairūs Lietuvos kooperatyvai ir pieninės supirko ir pristatė Pienocentrui 101 milijoną 570 tūkstančių štukų kiaušinių. Per 1937 m. buvo pristatyta 88 mil. ir 95 tūkst. štukų kiaušinių.

Tokiu būdu 1938 m. buvo supirkta kiaušinių 15,3% daugiau, nei 1937 m. 1938 m. Pienocentrui kiaušinius supirkinėjo iš viso 305 (1937 m. — 291) bendrovės, jų tarpe: 109 pieninės, 111 įvairių kooperatyvų, 71 grietinės nugriebimo punktas, 11 kiaušinių supirkimo punktų ir 3 Lietūko skyriai.

Iš kooperatyvų supirktų kiaušinių Pienocentras eksportavo užsienin 86 milijonus 455 tūkst. štukų. 1937 m. buvo eksportuota 74 mil. 136 tūkst. štukų kiaušinių. Tokiu būdu 1938 m. kiaušinių eksportas buvo 16,6% didesnis už 1937 m. eksportą. Daugiausia kiaušinių buvo eksportuota į šias valstybes: į Angliją 67% viso kiaušinių eksporto kiekio, į Vokietiją — 21,9%, į Šveicariją — 9,7% ir į Čekoslovakiją — 1,4%.

„Parama" plečiasi

Kauno vartotojų bendrovė „Parama" iki šiol turėjo visame mieste 27 krautuves. Dabar atidarė dar 28-tą modernišką valgomųjų prekių parduotuvę gražiausioje Kauno Laisvės alėjoje.

1938 m. grūdų eksportas

Iš viso per 1938 metus Lietuvos grūdų išvežimas pasiekė 142.670 tonų. Tiems grūdams nuvežti iš supirkimo vietų į Klaipėdą reikėjo 9.511 vagonų 1937 m. grūdų visiškai nebuvo eksportuota, o 1936 m. buvo išvežta 120.806,6 tonų. Daugiausia buvo išvežta rugių, paskui kviečių, avižų ir miežių.

Cemento įvežimas

Plečiantis Lietuvos ekonominiam gyvenimui, kylant mūrinei statybai ir turtėjant gyventojams, cemento įvežimas iš užsienio nuolat didėja. Pavyzdžiui, 1938 m. buvo įvežta 123 659 tonų cemento. 1937 m. jo buvo įvežta 95.272 tonų. Taigi 1938 m. cemento importas buvo didesnis 29,8% už 1937 m. importą 1938 m. už cementą užsieniui sumokėta net 6,2 mil. litų, o 1937 m. — 4,36 mil. litų. Už cemento importą Lietuvos valstybė praėjusiais metais turėjo 1.240.000 lt. muito pajamų.

Jau ruošiamasi pavasario trąšų prekybai

Praėjusiais metais Lietuvos vyriausybei papiginus mineralinių trąšų kainas, prisiimant ant savęs trąšų pervežimo išlaidas, jų suvartojimas labai padidėjo. Pav., 1936 m. Lietūkis pardavė 88.446 t trąšų, 1937 m. — 106.385 t, 1938 m. net — 144.819 t. Daugiausia mineralinių trąšų suvartota rudens sezone žieminiams javams.

Šių metų pavasarį numatoma trąšų parduoti 10% daugiau kaip pernai. Dabar jau užpirkta pavasario sezonui superio 50.000 t, tomamilčių — apie 3.000 t, kalio druskos — apie 5.000 t, kainito — apie 300 t, azotinių trąšų — apie 12.000 t. Iš viso trąšų užpirkta užsienyje 70.300 t, kurios jau gabenamos Lietuvon.

Lietuvos užsienio prekyba

Per visus 1938 metus Lietuvos eksportas pasiekė 233,2 mil. litų, o importas — 223,6 mil. lt. Palyginus su anksty-

vesniais metais 1938 m. Lietuvos užsienio prekyba padarė didžiausias apyvartas, pav., milijonais litų:

	Eksportas	Importas	Saldo
1938 m.	233,2	223,6	+ 9,6
1937 m.	208,3	212,7	— 4,4
1936 m.	190,5	156,5	+ 34,4
1935 m.	152,3	128,6	+ 23,7

Praėjusių metų išvežimas, palyginus su 1937 m., padidėjo 12%, o įvežimas — 5%.

Alaus gamyba 1938 m.

1938 m. visoje Lietuvoje buvo pagaminta 22.216 tūkst. litrų alaus misos, o 1937 m. — 14.153 tūkst. litrų. Tokiu būdu alaus misos gamyba padidėjo 57%. Iš alaus misos išeina apie 82—85% alaus. Tokiu būdu per 1938 m. buvo suvartota 18 884 tūkst. litrų alaus. Taigi kiekvienam Lietuvos gyventojui vidutiniškai tenka apie 7,4 litro alaus per metus.

Sodų premijavimas

Norėdami paskatinti, kad ūkininkai plėstų sodininkystę, Žemės Ūkio Rūmai kasmet premijuoja naujai užveisiamus sodus. Sodai premijuojami tik tokių ūkininkų, kurie turi nedaugiau kaip 40 hektarų žemės ir turi nemažesnius sodus kaip 20 obelaičių. Praėjusiais metais Žemės Ūkio Rūmai premijavo 1.064 sodus, kuriuose buvo pasodinta 32.017 obelaičių. Ūkininkams už naujai užveistus pavyzdingus sodus buvo išmokėta 33.189 litai. Šiuo metu ūkininkams yra išmokamos pripažintos premijos. Premijas ūkininkams išmoka apskričių agronomai.

Tvarkomas arklių ūkis

Arklys Lietuvos ūkininkams yra beveik vienintelė darbo jėga žemės ūkyje. Kadangi Lietuvos ūkininkų žymi dauguma turi mažus ir vidutinio didumo ūkius, tai arklys ir ateityje, net jeigu žemės ūkis labai sukultūrės, liks svarbiausia darbo jėga. Be to, Lietuvos ūkininkai už arklių auginimą gauna nemaža įplaukų. Kasmet ūkininkai už eksportuojamus bei vidaus rinkoje parduodamus arklius gauna apie 7 milijonus litų pajamų. Todėl arklių ūkis yra svarbi šaka ir ja tenka rimtai rūpintis, kad būtų sudarytos atitinkamos jai vystytis sąlygos. Dabar arklių ūkiu rūpinasi net trys žinybos: Žemės Ūkio Ministerija, Krašto Apsaugos Ministerija ir Žemės Ūkio Rūmai. Kad tų trijų žinybų atliekami arklių ūkio darbai nekenktų vieni kitiems, kad jie būtų suderinti, nutarta sudaryti Arklininkystės Taryba, kurios nutarimai visoms minėtoms žinyboms bus privalomi. Taryba turės paruošti arklininkystės planą, padidinti veislinės arklių medžiagos importą, apsaugoti nuo išnykimo vietinius—žemaitukų veislės arklius, sureguliuoti arklių eksportą, paruošti arklių kaustymą tvarkančius įstatymus, paruošti reikalingą arklininkystės skaičių specialistų ir nustatyti arklininkystės rajonus. Tuo būdu arklių ūkio šaka bus žymiai pagerinta ir pajamos iš tos šakos žymiai padidės. Pagaliau ir patys ūkininkai dabar labiau ir gyviau tuo reikalu susirūpins, įsigydami bei gerindami arklių veislę ir augindami sveikus arklius.

Premijos už veislinius paukščius

Paukščių ūkis Lietuvoje kasmet auga ir darosi svarbesnis, nes paukščių ir kiaušinių eksportas nuolat didėja ir atneša ūkininkams nemaža įplaukų. Paskutiniuoju laiku labai susirūpinta kalakutų ir ančių ūkiais. Šie paukščiai yra eksportuojami į Angliją ir Vokietiją. Kadangi Lietuvos kalakutai ir antys turi labai gerą vardą ir didelį pareikalavimą, tai norima, kad šių paukščių būtų kuo daugiausia išauginta. Kad ūkininkai labiau būtų paskatinti šių paukščių auginimui, Žemės Ūkio Rūmai pradėjo premijuoti tinkamai tvarkomų veislinių mėsinių paukščių ūkių savininkus. Už kiekvieną tinkamai išlaikytą veislinį kalakutą nuo sausio 1 dienos ligi spalių 31 dienos Žemės Ūkio Rūmai moka po 10 litų pašalpos (premiją), o už veislinę antį po 5 litus, bet vienam augintojui nedaugiau kaip 100 litų. Už išaugintą ir veislei parduotą nejaunesnį kaip 5 mėnesių amžiaus veislei tinkamą kalakutą—patelę augintojas gauna po 2½ lito, o už veislinę antį, — patelę po 2 litu, bet vienam augintojui nedaugiau kaip 200 litų pašalpos. Šiais metais yra įsteigta 6 ančių ir 9 kalakutų nauji veisliniai kontroliuojami ūkiai, kuriuose yra 13 patinėlių ir 71 patelė. Kalakutų kontroliuojamuose ūkiuose yra 24 patinėliai ir 149 patelės. Ančių ūkiuose auginamos Pekino ir Ruano veislės antys, o kalakutai bronzinės veislės. Iš pavyzdingų, kontroliuojamų ūkių ūkininkai įsigyja kiaušinius ir jaunus ančiukus ir kalakučiukus, kuriuos savo ūkiuose augina, daugina ir paskui peni pardavimui.

Ūkininkių švietimas

Šiais metais sueina lygiai dešimt metų, kai Žemės Ūkio Rūmai susirūpino ir pradėjo vykdyti ūkininkių švietimą. Ūkininkių švietimo darbas buvo pradėtas propagandinėmis paskaitomis. Jas skaitė mokytojai. Tokių paskaitų per 10 metų buvo skaityta 2490 valandų. Jų klausė 60.914 moterų. Bet vėliau paskaitos nebepatenkino klausytojų, dėl to buvo pradėta ruošti pirmiau trumpalaikiai, o vėliau ir ilgalaikiai kurseliai. Trumpalaikių kursų, kurie tęsėsi 3—6 dienas, suruošta 519. Juos lankė 59.614 moterų. Dvisavaitinių namų ūkio kursų suruošta 1012 Juos lankė 25.903 moterys. Kursai skirstomi į bendruosius ir specialiuosius. Bendruose kursuose dėstoma šie dalykai: valgių gaminimas, konservavimas, namų tvarka, vaikų auklėjimas, higiena, darbeliai, skalbimas, dailusis elgesys, daržininkystė, paukščių ir gyvulių ūkis, kooperacija. Iš viso per 10 metų tokių kursų buvo suruošta 1.700, kuriuos baigė 80.000 moterų. Specialiuose namų ūkio kursuose mokomos moterys nuodugniai vieno kurio nors dalyko. Jie trunka nuo 3 iki 18 dienų. Tokie kursai pradėti ruošti nuo 1935 metų ir iki šiol jų surengta daugiau kaip 300, kuriuos baigė 8000 moterų. Vieno mėnesio kursus lankė 1090 moterų. Jų buvo surengta 33. Dviejų—trijų mėnesių kursų buvo suruošta 113, kuriuos baigė 3090 moterų. Be minėtų kursų Žemės Ūkio Rūmai steigia dar 5 mėnesių žiemos žemės ūkio mokyklas mergaitėms, kurios gyvena bendrabučiuose ir mokosi ten visų praktiškų darbų. Be to, Ž. Ū. Rūmai dar organizuoja ūkininkėms ekskursijas, apmokėdami visas kelionės išlaidas. Ekskursijų buvo padaryta 35, kuriose dalyvavo 1233 moterys. Nuo 1937 metų prie „Ūkininko Patarėjo" leidžiamas moterims skirtas nemažas priedas, pavadintas „Šeimininkė". Ji skaito nemažiau kaip 80.000 moterų. Šeimininkių reikalams Ž. Ū. Rūmai yra išleidę net 23 knygeles. Tai taip šviečiamos Lietuvos valstybėje moterys ūkininkės.

MŪSŲ KRAŠTE IR KITUR

Kas nemokės apyvartos mokesčio

Šiemet bus pakeista kai kurių mokesčių mokėjimo tvarka ir padaryti palengvinimai mokantiems apyvartos mokestį. Būtent, tuojau bus išleistas Finansų Ministerio aplinkraštis, pagal kurį kai kurie amatininkai bus paliuosuojami nuo apyvartos mokesčio. Pirmiausia bus paliuosuoti nuo apyvartos mokesčio tie amatininkai, kurie amatu verčiasi patys, vadinasi, tie, kurie išsiperka amatų patentą ir patys asmeniškai atlieka visus savo amato darbus, nelaikydami nė vieno samdinio ir neturėdami atskiros savo gaminių parduotuvės. Vienas šeimos narys amatininkui gali padėti nudirbti jo darbus. Be to, jeigu amatininkas laiko mokinį, terminatorių, tai jis irgi neskaitomas samdiniu. Be to, nuo apyvartos mokesčio bus paliuosuoti ir tie amatininkai, kurie užsiima namų, liaudies amatais bei pramone, jeigu jie nelaiko samdinių. Jiems gali padėti net keli šeimos nariai ir namiškiai, kuriuos jie užlaiko. Bet ir šie, jeigu nori būti paliuosuoti nuo apyvartos mokesčio, negali turėti atskirų savo gaminių parduotuvių. Paliuosuoti bus ir tie asmens, kurie verčiasi namų pramone, nebūdami ir amatininkais, jeigu nelaiko atskiros savo gaminių parduotuvės.

Pieninės Naugardėlio valvadijoje

Naugardėlio vaivadijoje iki 1931 m. labai daug veikė prievatinių pieninių ir neregistruotų pieno perdirbimo bendrovių. Daugelis jų buvo labai menkos, silpnos. 1938 m., padarius visų pieno perdirbimo įmonių sąrašą, pasirodė, kad minėtoje vaivadijoje veikė 206 šios rūšies įmonės, jų tarpe 58 kooperatinės. Visos šios įmonės per 1938 metus perdirbo iš viso 25.315 184 litrus pieno. Pradėjus vykdyti pieninių registraciją ir kitus reikalavimus, statomus pieninėms, daug privačių pieno perdirbimo

įmonių susilikvidavo, o jų vietoje pradėjo steigtis kooperatinės pieninės. Praėjusiais metais įsikūrė 11 naujų pieno perdirbimo bendrovių ir 21 grietinės nugriebimo punktas. Šiuo metu Naugardėlio vaivadijoje veikia 69 pieno perdirbimo bendrovės ir 104 pieno nugriebimo punktai.

Trys žemės ūkio organizacijos projektai

Kaip žinome, Lenkijoje veikia žemės ūkio rūmai ir įvairios žemės ūkio organizacijos. Bet jų veikimas yra nesuvienodintas visoje valstybėje. Be to, tarp žemės ūkio rūmų ir laisvųjų žemės ūkio organizacijų dažnai vyksta konkurencija, nes dirba tą patį darbą. Dėl to norima visos žemės ūkio organizacijos suvienodinti ir nustatyti jų santykį su žemės ūkio rūmais. Tam tikslui dabartinis seimas turės nuspręsti, kaip šis klausimas išrišti. Pirmiausia turės išaiškinti, koks turės būti būsimos žemės ūkio organizacijos statutas. Jau dabar yra paruošti net trys būsimos organizacijos projektai; vieną jų paruošė Žemės Ūkio Ministerija, kitą — Centralinė Organizacijų ir Ūkio Ratelių Draugija ir tretį — vadinamas Ozonas. Kiekvieni norėtų, kad jų projektas būtų priimtas. Dėl to vyksta įvairūs pasitarimai, dervbos, nesusipratimai ir net barniai. Galutinai visi trys projektai palikti aptarti žemės ūkio organizacijų atstovams. Mums dėl to labai nereikėtų rūpintis, jeigu ne ta aplinkybė, kad, rodos, visuose trijuose projektuose reikalaujama, kad būsima organizacija būtų visiems priverstina, tai atrodytų, kad tada prie jos būtų priversti priklausyti ir mūsų ūkininkai.

Devizinial suvaržymai

Dar 1936 m. buvo išleistas įstatymas, kuris suvaržė svetimų valiutų (pinigų) apyvartą valstybės viduje ir su užšieniais. Pagal tą įstatymą svetimas valiutas gali supirkti ir laikyti tik leidimus gavusios bankinės įmonės, o pirkti svetimas valiutas galima tik gavus tam tikslui leidimą. Į užsienius galima išvežti tik įstatyme numatytas pinigų kiekis. Dabar šis įstatymas dar labiau susiaurintas. Tarp kitko pagal naujus suvaržymus, vykstant į užsienius, dabar galima išsivežti tiktai 100 auksinų (ankščiau galima buvo išsivežti 200 auks.). Be to, pasienio gyventojai, kurie turi leidimus kasdieną vykti kiton valstybėn, galės kasdiena išsivežti nedaugiau kaip 5 auks. (anksčiau buvo galima 10 auks.). Taipgi uždrausta užsienin išvežti ne tik auksiniai pinigai, bet taipgi daiktai, įvairūs išdirbiniai. Uždrausta išvežti užsienin ir platina bei jos išdirbiniai, brangieji akmens ir kitos brangenybės.

Žemės ūkis sunkioje padėtyje

Neseniai žemės Ūkio Ministerijoje įvyko seimo ir senato atstovų konferencija žemės ūkio reikalais. Tos konferencijos metu Žemės Ūkio Ministras J. Poniatovskis pasakė kalbą, kurioje išaiškino Lenkijos žemės ūkio padėtį ir nurodė, kokia šio ūkio artimiausia ateitis. Tarp kitko ministras pranešė, kad per praėjusius paskutinius trejus metus ūkininkų įplaukos iš ūkio nuolat pamažu augo, didėjo. Iš to buvo daromos išvados, kad krizė jau baigiasi, kad žemės ūkio padėtis geréja ir ūkininkai tvirtėja. Tačiau paskutinieji 1938 metai tas viltis išblaškė, nes per tuos metus įplaukos visai nepadidėjo, visai nustojo augusios. Šis reiškinys yra labai nemalonus. Bet jis kelia dar didesnį nerimą dėl to, kad pradedant šiais metais padidės ūkininkų išlaidos, nes jau reikės pradėti mokėti įvairios skolos, kurios buvo atidėtos bei išdėstytos. Tų skolų ūkininkams reikės per metus sumokėti net 47 milijonai. Beto, ūkininkų padėtį pablogins ir ta aplinkybė, kad pramonės gaminių kainos gali pakilti, pabrangti. Visa tai turint galvoje, tenka laukti, kad ūkininkų padėtis pablogės. Kad tos padėties ūkininkai nepatirtų ir nesulauktų, ministras siūlo griebtis šių priemonių: 1) sureguliuoti žemės ūkio produktų kainas, kad jos perlabai neatpigtų, 2) sudaryti sąlygas, kad ūkininkai lengvai galėtų parduoti visus savo gaminius, 3) palengvinti ūkininkams skolų ir mokesčių naštą ir 4) sutvarkyti pramonės gaminių kainas, kad jos atitiktų žemės ūkio gaminių kainas. Šios priemonės, ministro nuomone, jeigu tik būtų tinkamai pavartotos, neleistų dar labiau pasunkėti žemės ūkiui. Bet kaip bus praktikoje. Ar šie ministro projektai bus įgyvendinti ir ar iš tikrųjų jie duos tą naudą, kurios tikisi, tai dar nežinia.

Lenkijos sviesto eksportas 1938 m.

1938 m. Lenkija išvežė užsienin 12.972 tonus sviesto. Taigi praėjusiais metais žymiai padidėjo Lenkijos sviesto išvežimas, palyginant su ankstyvesniais metais. Tas eksportas 1937 m. siekė tik 7.986 t., o 1936 m. — 10.936 t. Už 1938 m. eksportuotą sviestą Lenkija gavo iš užsienio apie 31 mil. auksinų.

Sovietų Rusijoje atrasti žemės turtai.

Kijevo akademijos geologinių tyrimų institutas paskelbė 1938 m. geologinių tyrimų rezultatus. Pagal tuos duomenis, įvairiose vietose tarp Dono ir Dniepro žemupių rasta vario rudos ir naftos. Dono aukštupio šiaurės vakarinėje dalyje esama cino ir cinko, o apie Suchije Jaly nemažų anglies sluoksnių. Azovo juros pakraščiuose rasta magnezijaus ir bromo

Kai kurie darbai inspekte

Jau šių metų 4(38) „Ūkininko" numeryje esame trumpai rašę apie inspektų įrengimą (žiūr. straipsnelį „Inspektų įrengimas") Minėtame straipsnelyje esame minėję, kaip inspektai įrengiami, kaip sudedamas į juos mėšlas, kaip jis įšildomas ir kaip pasėjama sėkla. Šiuo kartu dar norime priminti, kaip apsaugoti inspektus nuo grybų, kokia tvarka sėjamos sėklos, kaip inspektai vėdinami ir kaip kovojama su kai kuriais inspektų kenkėjais.

Grybai inspekte atsiranda labai dažnai. Augdami inspekte, jie atneša daug žalos. Jie kenkia augti daržovėms, išverčia, išrauna jas iš žemės ir pūdo inspektą. Patenka jie inspektan su mėšlu. Dažniausiai jie inspekte atsiranda tada, kai dedamas supelėjęs mėšlas. Pelėsiai irgi grybai. Tai grybų šaknys, požeminiai stiebai, iš kurių išauga grybai. Norint, kad inspekte neatsirastų grybų, ant mėšlo reikia uždėti lapų sluoksnelis. Kai mėšlas jau įdenga ir kai rengiamasi ant jo pilti žemė, tada jis suspaudžiamas ir ant viršaus uždedama 5 cm storumo lapų sluoksnis. Ant lapų pilama žemė. Per tą lapų sluoksnį grybai negali prasimušti į viršų ir todėl jie neišauga, neišlenda. Vietoje lapų galima kloti maišus, pavyzdžiui, nuo superfosfato ar kitokius. Galima kloti ir skudurus. Pro juos grybai irgi neprašimuš. Kai kas pataria dėti popierį. Bet popieris nepraleidžia šilumos. Be to, popieris sudrėksta, sušlampa ir tada pro jį grybai lengvai pralenda. Dėl to popieris kloti vietoje lapų ar maišų nepatartina, nes jis užuot padėti, dar pakenkia. Tai tokiu būdu apsisaugojama inspekte nuo grybų.

Sėkla sėjama į inspektus eilutėmis ir pakrikai. Geriausia sėti eilutėmis, nes tada galima daug lengviau ir tiksliau suaugusios daržovės ravėti, retinti, rauti ir prižiūrėti. Eilutė nuo eilutės daroma per 10 cm. Eilutės daromos pietų kryptimi, kad sudygusios daržovės kuo mažiausiai užstotų vienos kitoms labai naudingą saulės šviesą. Eilutes galima išvesti virvute, prispaudžiant ją prie žemės, arba ilgu pagaliuku, kuriuo įspaudžiamas visai negilus, vos žymus griovelis. Sėklos eilutėje išsėjamos labai tiksliai. Nereikia jų paberti per daug. Jeigu sėklos labai smulkios, tai reikia jas sumaišyti su smėliu. Sėklą pasėjus, žemės paviršius suspaudžiamas, priplojamas lentute. Ant žemės, ją priplojus, užberiama plonutis smėlio sluoksnis. Tam tikslui geriausia tinka švarus, perdegintas smėlis, o jeigu tokio neturima, tai imamas smėlis iš upės dugno. Smėlio duoti reikia $^1/_2$ — 1 cm storumo sluoksnis. Švarus smėlis apsaugoja rasodą nuo labai žalingos ligos, vadinamos juodšakne. Šia liga dažniausiai suserga kopūstinės daržovės, todėl jų sėklos būtinai reikia pridengti smėliu.

Sėjant inspektan sėklas, reikia atsiminti, kad beveik kiekviena daržovė reikalauja kitokių, skirtingų augimo sąlygų. Vienos gerai auga karštame, tvankiama inspekte, o kitos tokių sąlygų nepakenčia. Dėl to, sėjant sėklas, paskiras daržoves reikia taip sugrupuoti, kad kiekviena grupė būtų pasėta į tokį inspektą, kuriam yra atitinkamos tai grupei augimo sąlygos. Agurkai ir sa-

lotai mėgsta tvankų, karštą orą. Šioms daržovėms temperatūra inspekte turi būti apie 25—30° šilimos. Pamidorai mėgsta irgi karštą, bet sausą, gerai vėdinamą orą. Geriausia temperatūra pamidorams yra 20—30° šilimos. Su pamidorais gali augti svogūnai, ridikėliai, salierai. Iš to matome, kad temperatūra inspektuose turi būti nuo 20 iki 30 laipsnių šilimos. Kai temperatūra pakyla aukščiau, tada praveriamas langas ir inspektas išvėdinamas. Jeigu turima tiktai vieno inspekto dėžė ir joje sėjamos tokios daržovių grupės, kurios reikalauja skirtingų augimo sąlygų, tada toms skirtingoms grupėms inspekte daromos pertvaros. Tam tikslui inspekte įstatoma lenta toje vietoje, kur eina skersiniai langams atremti. Tada lango išilginis rėmas atsiremia ant pertvaros ir tokiu būdu atskiria vieną pertvarą nuo kitos.

Norint išauginti geras daržoves inspekte, labai svarbu yra tinkamai inspektus vėdinti ir daržovės laistyti. Kiekvienas augalas mėgsta švarų orą ir atitinkamo drėgnumo žemę. Mėšlui inspekte kaistant, atsiranda jame drėgmės ir dujų. Drėgmė renkasi ant stiklo, o paskui varva ant daržovių. Drėgmės ir dujų perteklius daržovėms kenkia. Kad galima būtų to išvengti, inspektus reikia vėdinti. Tam tikslui pakeliamas inspekto vienas galas ir paremiamas ramsteliu. Tada vandens lašai nuslenka nuo stiklo, o dujos išgaruoja. Kai oras šiltesnis, vėdinama dažniau ir ilgiau. Laikui bėgant inspekto žemė pradeda džiūti. Tada reikia ją laistyti. Laistoma tada, kai žemė taip išdžiūsta, kad ją paėmus į rankas ir suspaudus tarp pirštų, ji jau nesiklijuoja, bet byra. Laistyti reikia tiktai laistytuvu, kuris turi smulkias skylutes Patogiausias laistytuvas yra 3—5 litrų talpos. Laistoma švariu, drungnu vandeniu. Palaisčius langas tuojau uždaromas, kad daržovės neperšaltų. Saulei šviečiant laistyti negalima. O jeigu jau palaistoma saulei šviečiant, tai langai pridengiami matais ar kita medžiaga. Laistyti ir vėdinti reikia labai atsargiai. Blogai vėdinamuose ir laistomuose inspektuose daržovės išauga silpnos, menkos.

Inspektus užpuola įvairūs kenkėjai: pelės, kurmiai, įvairios muselės. Kurmiai nemėgsta žibalo ir silkių kvapo. Todėl aplink visą inspekto dėžę prilašinti žibalo ir prikaišioti silkių liekanų. Tada kurmis neis į inspektą, o atėjęs išsikraustys. Peles reikia nuodyti. Tam tikslui geriausia tinka išvirti užnuodyti kviečių grūdai. Nuodijami jie baltuoju aršeniku. Užnuodyti grūdai paberiami inspekto kampuose. Pelės, suėdusios užnuodytus kviečių grūdus, tuojau stimpa. Stimpa ir paukščiai ir kiti gyvuliai, kai tik tų grūdų suėda. Todėl su jais reikia elgtis labai atsargiai. Jeigu inspekte atsiranda mažų, judrių vabaliukų, muselių, siuvenomis vadinamų, tai jos galima iš inspekto išsivaryti gvaizdikų aliejumi. Jos labai nemėgsta gvaizdikų aliejaus kvapo. Todėl šiuo aliejumi suvilgoma skuduriukai ir jie paliekami inspekte. *J. J.*

Plytų gamyba kaimo plytinėse

Lietuvos valstybė prieš Didįjį karą buvo labai miškinga. Tačiau karo metu, okupavus Lietuvą vokiečiams, gražūs miškai pradėjo labai greit nykti, retėti. Okupacijos metu didžiausi miškų plotai virto plikomis lygumomis, liko, kaip poetas sako, kalnai kelmuoti, pakalnės nuplikusios. Po karo daug miško medžiagos buvo sunaudota sunaikintų trobų atstatymui ir naujakurių ūkių statybai. Be to, Lietuvos valstybė, norėdama išvystyti eksportą, nemaža miško medžiagos eksportuodavo užsienin. Dėl čia minėtų ir dar kitų neminėtų priežasčių miško plotai žymiai sumažėjo. Nors iškirsti plotai dabar sistematiškai atželdinami, tačiau jau neįmanoma grąžinti tuos visus miškų plotus, kurie buvo prieš karą, nes kai kur vietoje miško žaliuoja gražios pievos arba laukai. Miškų plotai, nors ir labai nežymiai, tačiau visgi ir dabar dar mažėja, nes dideli jų kiekiai eksportuojama ir suvartojama statybai viduje. Kadangi miško eksportas visai sumažinti negalima tai lieka mažiau miško medžiagos vartoti statybos ir kuro reikalams. Tam tikslui atsiekti susirūpinta durpių išnaudojimu kurui. Kadangi durpių Lietuvoje yra, palyginti, gana daug, tai pradėta jos planingai gaminti kurui. Ju gamyba kasmet sparčiai auga ir tokiu būdu sutaupoma dideli miško medžiagos kiekiai. Be to, pradėta labiau rūpintis mūrinę statyba, kad tuo būdu mažiau būtų suvartota miško medžiagos. Mūrinė statyba dar ir dėl to buvo plėstina, kad mūrinė troba yra daug patvaresnė, atsparesnė gaisro metu, negu medinė. Bet kad mūriniai pastatai būtų visiems, o ypač ūkininkams prieinami, reikėjo susirūpinti plytų gamyba ir jų pigia kaina Tuo reikalu atitinkamos įstaigos pradėjo rūpintis dar 1937 m., o praėjusiais metais pradėta plačiai kalbėti ir rašyti apie visos Lietuvos sumūrinimą. Mūrinė Lietuva, tai artimiausios ateities visos visuomenės stiprus pasiryžimas. Ryšium su tuo kyla didelis plytų pareikalavimas. Gamyba, tenkindama padidėjusį plytų pareikalavimą, irgi didėja. Kai 1937 m. visoje Lietuvoje buvo pagaminta iš viso apie 68—70 milijonų plytų, tai 1938 m. jau buvo pagaminta daugiau kaip 100 milijonų plytų. Šis plytų gamybos padidėjimas atsirado vien tik dėl to, kad esamos plytinės smarkiai padidino plytų gamybą, nes naujai įsteigtos plytinės smarkiai padidino plytų gamybą, o naujai įsteigtos plytinės darbą pradės tiktai 1939 metais. Taigi šiais metais plytų gamyba dar labiau padidės. Praėjusiais metais labiausiai padidėjo plytų gamyba kaimo plytinėse, būtent 305 kaimo plytinės pagamino 41 milijonų plytų, kas sudaro apie 40% bendros plytų gamybos.

Kaimo plytinės kasmet sparčiai auga. Dar 1935 m. veikė 208 kaimo plytinės ir pagamino jos iš viso 16½ mil. plytų. Vidutinė vienos plytinės gamyba siekė 80 tūkstančių plytų. O jau 1936 m. veikė 231 kaimo plytinė ir pagamino 20½ milijono plytų, o vidutinė vienos plytinės gamyba pasiekė 90 tūkstančių plytų. 1937 m. plytinių skaičius padidėjo iki 264 ir gamyba iki 27 mil., o vidutinė vienos plytinės gamyba iki 103 tūkstančių plytų. Pagaliau 1938 m. veikė 305 plytinės ir vienos plytinės vidutinė gamyba pasiekė 135 tūkstančius plytų.

Nuo 1937 metų kaimo plytinių steigimu, praplėtimu bei patobulinimu rūpinasi Žemės Ūkio Rūmai, kurie laiko 10 plytininkystės instruktorių. Jie tiria molio rūšį, kiekį, jo tinkamumą plytoms gaminti, nurodo, kaip įtaisyti plytinė, krosnys plytoms degti, pašiūrės plytoms džiovinti ir mašinos plytoms gaminti. Kad plytinių steigimas vyktų sparčiau ir lengviau, Žemės Ūkio Rūmai nemokamai ūkininkams skolina plytoms gaminti presus. Be to, nuo 1938 metų duodamos pašalpos plytinėms steigti. Pašalpos duodamos presams įsigyti, krosnims ir pašiūrėms pastatyti Praėjusiais metais buvo išduota 30.000 litų pašalpų. Žemės Ūkio Rūmai dar ruošia kasmet plytų degimo kursus, kurių metu plytų degikai tinkamai išmokslinami ir paruošiami darbui.

Didėjant plytinių skaičiui, susirūpinta jų pagerinimu. Ypatingai daug dėmesio kreipiama į plytinių krosnių patobulinimą. Mat, patirta, kad paprastose plytinių krosnyse 1.000 plytų išdegti suvartojama apie 3 festmeteriai malkų. Tuo tarpu olandiško arba Kaselio tipo krosnyse 1.000 plytų išdegti reikia nedaugiau kaip 1½ festmeterio malkų, be to, malkos galima dalinai pakeisti durpėmis. Dėl to, Žemės Ūkio Rūmai, plėsdami ir tobulindami kaimo plytinių statybą, ypatingai stengiasi visas stipresnes kaimo plytines palaipsniui modernizuoti, įtaisant joms olandų arba Kaselio tipo krosnis plytoms degti.

Greta plytų gamybos, kaimo plytinėse pradėta gaminti ir drenažo vamzdžiai. Ši gamybos šaka kai kuriose kaimo plytinėse yra plačiai išmėginta ir susilaukė didelio pasisekimo. Pagaminti vamzdžiai pasirodė visai geri ir patvarūs. 1938 metais kaimo plytinėse buvo pagaminta 1½ milijono įvairių drenažo vamzdžių. Jų kokybė niekuo nesiskiria nuo didžiųjų plytinių pagamintų drenažo vamzdžių kokybės. Čerpių gamyba kaimo plytinėse dar tik bandoma. Ju praėjusiais metais kaimo plytinėse buvo pagaminta apie 260 tūkstančių. Kalkių degimas degyklose irgi pradedama plėsti. Tobulesnėms kalkių degimo krosnims statyti Žemės Ūkio Rūmai šiais metais taip pat duos pašalpas. Praėjusiais metais kaimų degyklose buvo išdegta apie 14 tūkstančių tonų kalkių.

Iš viso to matome, kad Lietuvos valstybėje kaimo sumūrinimu labai rimtai susirūpinta ir daroma didelės pastangos. Esant tokioms sąlygoms ir brangstant miško medžiagai, ūkininkai sparčiai pradėjo statyti mūrines trobas, ypač gyvenamus namus. *J.*

Jau laikas pasirūpinti dobilų sėklos.

Mūsų krašte ūkininkai dobilus sėja dažniausia į žieminius javus — rugius, kviečius ir tik rečiau į vasarinius—miežius ir avižas. Į žieminius javus dobilai sėjami gan anksti pavasarį, kai tik sniegas nutirpsta ir žemė dar esti drėgna. Tada jie geriau sudygsta, nei vėliau pasėti ant sausos žemės. Tas dobilų sėjimo laikas mūsų krašte dažnai esti kovo antroje pusėje arba balandžio pradžioje.

Tenka pasidžiaugti, kad mūsų ūkininkai jau gerai suprato ir įvertino dobilų reikšmę apskritai žemės ūkiui, o ypatingai gyvulių ūkiui. Šio augalu užsėjamus plotus mūsų ūkininkai kasmet vis labiau plečia. Todėl nemaža yra jau tokių ūkininkų, kurie, beveik neturėdami pievų, gali gerai išserti savo karves ir gali daug pagaminti pieno. Ten, kur dobilai gerai uždera, nėra geresnio ir pelningesnio pašarinio augalo už dobilus. Be to, kaip visi žinome, dobilai labai patręšia žemę azotu, ta brangiausia trąša, o taip pat pagerina žemės struktūrą. Po dobilų, kaip sakoma, žemė pasilsi ir pasidaro derlingesnė, našesnė.

Viskas būtų gerai su dobilų auginimu, jeigu ne vienas pavojus, kuris nuolat plinta. Tai yra brantų (kaniankos) pavojus. Brantai yra vieninteliai dobilų parazitai, kenkėjai, kurie lyg ugnimi nusvilina vešlių dobilų laukus. Su brantais jau dabar reikia pradėti griežčiausią kovą, kol jie dar nėra perdaug išsiplatinę visur.

Svarbiausias kovos būdas su brantais yra dobilų sėklos švarumas. Todėl auginant savo dobilų sėklas, reikia parinkti tik sveikus dobilus, neužpultus brantų. Nes brantų sėkla nuo dobilų sėklų beveik neįmanoma atskirti paprastomis valomomis mašinomis. O pasėjus dobilų sėklą, užterštą brantų sėklomis, užauga dobilai, kuriuos brantai visiškai išnaikina.

Daugumas mūsų ūkininkų dobilų sėklą perkasi turguose, dažnai visai iš nepažįstamų ir nepatikimų žmonių arba pas miestelių žydelius, kurie patys neturi supratimo, kas tie brantai yra, ir pardavinėja dobilų sėklą, kokią tik turi. Todėl ūkininkai turėtų kitaip susitvarkyti su dobilų sėklos pirkimu.

Geriausia yra dobilų sėklą pirkti pas gerai pažįstamus, sąžiningus savo kaimynus ūkininkus, kur žinoma, kad jų sėkla tikrai yra neužteršta brantais. Kas blogiau yra, kad brantų sėkla dobiluose sunku yra ir pažinti, nes yra tokio pačio didumo ir spalvos, kaip dobilų sėkla, tik kad yrą kiek šiurkštesnė už dobilų sėklą.

Tiems ūkininkams, kurie savo apylinkėje negali gauti pirktis geros dobilų sėklos, reikia kreiptis pas lietuvius agronomus, kad jie nurodytų, kur galima jos pirktis. Tada geriausia bus geros dobilų sėklos užsisakyti per savo kooperatyvus, kurie iš anksto privalo jos pristatyti. Nedaug jau liko laiko iki dobilų sėjos, todėl vyriausias yra laikas suklausti, kur yra geros dobilų sėklos, sutarus, nusipirkti ir parsigabenti visiems ūkininkams bendrai. Tada daug pigiau atseis pervežimo ir įpokavimo išlaidos.

Jau yra ir mūsų ūkininkų tarpe tokių dobilų sėklų augintojų, kurie užaugina gerais metais po keletą šimtų iki tūkstančio kg geriausios dobilų sėklos. Todėl su jais reikia tik susižinoti ir iš jų nusipirkti dobilų. Perkant dobilus stačiai iš ūkininkų, daug pigiau jos atseina, negu perkant tuos pačius dobilus iš firmos, kuri anksčiau supirkusi iš ūkininkų, su dideliu uždarbiu pardavinėja juos kitiems ūkininkams. Kadangi žydeliai supirkinėja dobilų sėklas iš daugelio ūkininkų ir visas kartu sumaišo, tai visada yra daugiau pavojaus, kad jos gali būti užkrėstos brantais. Be to, žydeliai dažnai pardavinėja senas, kelerių metų dobilų sėklas, kurios arba visai nedygsta arba tik dalinai sudygsta antraisiais metais po pasėjimo.

Kintų pieninė Klaipėdos krašte.

Šiemet dobilų sėklai užaugti metai buvo neblogi, todėl jos yra savam krašte pakankamai ir yra nebrangi. Todėl šiemet reikia įsigyti dobilų sėklos tiek, kad būtų galima užsėti ja žymiai didesnius plotus, nei iki šiol. Tik baltųjų dobilų sėkla šiemet yra labai brangi, nes menkai užderėjo.

Raudonųjų dobilų sėklos 1 ha reikia 16—24 kg, baltųjų — 12—15 kg, švediškų — 12—15 kg.

Geresnėse sėjos ir dirvos sąlygose reikia mažiau dobilų sėklos, o blogesnėse sąlygose daugiau.

Dobilų pirkimo reikalu mūsų ūkininkai ir kooperatyvai gali kreiptis „Ūkininko" redakcijos vardu. Perkant dobilų sėklas žydiškose firmose, gali būti pavojaus, kad tos sėklos gali būti senos ir kad gali būti jos atgabentos iš Lenkijos pietų ar vakarų, kur yra daug švelnesnis klimatas, nei mūsų krašte,

Todėl toki dobilai mūsų krašte pasėti gali lengvai iššalti.

Dėl to mūsų ūkininkai privalo sėti tik savo krašto atsparią šalčiams, švarią, šįmetę dobilų sėklą. Tada dobilai tikrai gerai užderės.

Agr. M. Č.

Nuo ko pareina žemės derlingumas

Viename „Ūkininko" numeryje buvo kalbėta apie tai, kad mūsų dirvos nėra vietinės kilmės, bet yra atneštos ledynų iš kitur. Priklausomai nuo to ir dirvos ne vienodos: vienur moliai, kitur smėliai ar žvyriai. Kaip žinoma, įvairios dirvos skiriasi tarp savęs ne tik išvaizda, spalva, bet dar fizine ir chemine sudėtim. Moliai dažniausiai yra raudonos spalvos ir susideda iš smulkučių dulkių. Smėliai yra baltos, gelsvos ar net rausvos spalvos — juos sudaro nedidučiai, lyg akmens grūdeliai. Žvyriai yra daugiau rusvi ir susideda iš didesnių akmeniukų. Tačiau visose dirvose, be pagrindinių, joms būdingų dalių, yra dar įvairių priemaišų. Molyje randame akmeniukų ar smėlio (molio priesmeliai), smėlyje molio (priemoliai) ir akmeniukų, žvyriuje molio ar smėlio. Yra dar vadinami juodžemiai, kurių vardas pareina nuo tamsios dirvos spalvos. Ta tamsi—juoda juodžemių spalva atsirado nuo esančių dirvoje puvenų: organinių medžiagų, kurios dirvoje sutrūnijo ir supuvo. Geriausis juodžemių pavyzdys yra durpės, kuriose tų puvenų yra daugiausia. Gausiai ir dažnai tręšiama mė-

(Pabaigą žiūr. 48 pusl.).

JAUNŲJŲ ŪKININKŲ TALKA

Triušių (kralikų) auginimas

Mūsų kaimo jaunimas labai mėgsta auginti triušius. Dažniausia juos augina ne dėl kokios nors naudos, bet šiaip sau, dėl jų pamėgimo.

Tačiau mūsų jaunimas į triušių auginimą turėtų žiūrėti daug rimčiau, nei iki šiol. Nes ir triušius pavyzdingai ir tikslingai auginant, galima iš jų turėti ne maža ir pelno. Todėl čia suglaustai nurodysime, kaip reikia tikslingai auginti triušius, kad iš jų būtų daugiau naudos ir pelno.

Kokia triušių veislė reikia pasirinkti?

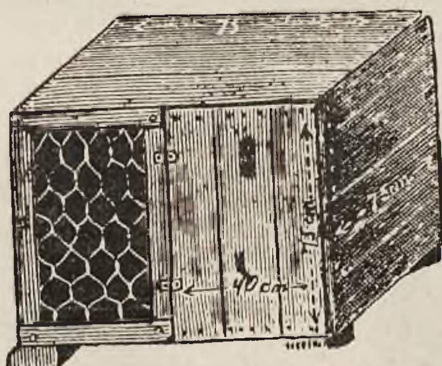
Triušių, kaip ir kitų naminių gyvulių, dabar yra daug veislių. Tas visas veisles galima būtų padalinti į tris skirtingus tipus pagal tų veislių išnaudojimo būdą. 1) Vienos triušių veislės yra mėsinio tipo. Tų veislių triušiai užauga labai dideli ir duoda visų pirma daug skanios mėsos. Jie užauga iki 6 kg ir daugiau svorio. Tačiau mėsinio tipo triušius geriau išsimoka auginti tik ten, kur yra jų mėsai gera rinka, pav., prie didelių miestų (Silezijoje). 2) Kitas triušių tipas, tai yra angorai, kurie gamina labai brangią, švelnią vilną, bet jų mėsa yra labai menkos vertės, o kailiukas niekam netinka. 3) Trečias tipas, tai mišraus naudingumo, arba mišrios gamybos triušiai. Šie triušiai duoda gražų kailiuką ir neblogą mėsą, o užauga vidutinio didumo ir yra atspariausi ligoms ir menkesnėms auginimo sąlygoms, mažiau lepūs už pirmuosius du tipus. Todėl tiems augintojams, kurie tik pradeda auginti triušius, reikėtų pradžioje auginti šio trečiojo tipo triušius, ir tik su jų auginimu pasipraktikavus, galima auginti ir kitų, lepesnių veislių triušius: angorus, ir mėsinio tipo triušius.

Mūsų krašte būtų patartina auginti šių veislių triušius: Šinšilus (pilki-kanapėti), Vienos mėlynuosius (peleniniai dangiškos spalvos) ir baltus angorus. Pirmosios dvi veislės duoda gražius kailiukus ir gerą mėsą, o trečioji veislė duoda brangią, švelnią vilną, kurią 3 kartus per metus reikia iššukuoti tam tikromis šukomis arba nukirpti. Apsimokėjimo atžvilgiu, tikslingai auginant, geriausia dabar išsimoka angorai. Tik jie yra lepesni ir sunkiau juos yra auginti.

Pasirenkant kurią nors iš šių veislių auginti, reikia imti veislinius triušius sveikus, gerai užaugusius, ne giminingo veisimo, su visomis gerosiomis savo veislės ypatybėmis. Nes kiekvienoje triušių veislėje yra visokių triušių, nuo geriausių iki visiškai netinkamų auginimui.

Triušams patalpos

Pradedant auginti triušius, pirmučiausia reikia jiems paruošti tinkamas patalpas gyventi. Nuo patalpų gerumo dažniausia labai pareina ir triušių auginimo pasisekimas.

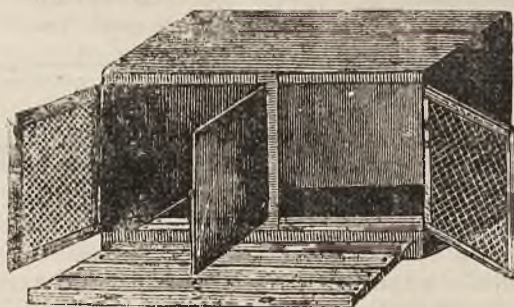

Paprasčiausias triušio narvas — pagal M. Tribulskį.

Geriausia triušius laikyti ir auginti narvuose. Tačiau tie narvai turi būti pastatyti kokioje nors didesnėje patalpoje, pav., malkinėje, šviesiame tvarte, ant namo lubų ir panašiai. Svarbu tik, kad ten būtų tylu, kad būtų neperšalta, kad nebūtų jokių skersvėjų ir kad būtų pakankamai oro ir šviesos. Saulės spindulių stipri šviesa triušiams nėra pageidautina.

Triušio narvas senoje statinėje—pagal M. Tribulskį.

Triušiams narvas padaryti yra labai lengva. Bet kokia dėžė, kuri atitinka savo didumu, yra geriausias triušiams narvas. Suaugusiam šinšilų ar Vienos mėlynųjų triušių veislės vienam triušiui reikia narvo 70 cm ilgio, 70 cm pločio

Dvilypis triušių narvas su ištraukta pertvėrimo sienele ir dugnu — pagal M. Tribulskį.

ir 70 cm aukščio. Jauniems triušiukams narvai turi būti kuo didžiausi ($1^1/_2$ m ilgumo ir 1 m platumo), kad jiems būtų pakankamai vietos laisvai pasivaikščioti visam lizdui drauge. Narvo priešakis turi būti apmuštas vielos tinklu, nes medinius krotelius jie greit sugraužia. Kadangi triušiai dažnai šlapinasi, todėl reikia narvo dugną taip padaryti, kad šlapumas galėtų laisvai nubėgti į tam tikrą indą arba į žemę. Dėl to reikia narvų dugnuose palikti $^1/_2$ cm platumo plyšius arba išgręžti skylę, pro kurią galėtų šlapumas nutekėti. Jeigu tokių narvų yra daug ir jie sustatomi vienas ant kito, tada būtinai turi būti apačioje skardiniai dugnai ir atitinkamai įtaisyti skardiniai loveliai, kuriais galėtų nubėgti šlapumas.

Įdėti šiame rašinyje triušių narvų brėžiniai parodo, kad narvas gali būti įvairiai padarytas, bet tik jis atitiktų visus higienos reikalavimus ir būtų patogus triušiams gyventi ir aptarnauti. Statinėje įtaisytas narvas taip pat yra geras, tik jo apačioje turi būti išgręžta pora skylių, kad šlapumas galėtų nutekėti. Kiekvienas augintojas gali sugalvoti pats įvairiausių narvų tipus ir pritaikyti juos savo ūkio sąlygoms Svarbu vis dėlto, kad tie narvai būtų patogūs ir kuo pigiausiai atseitų.

Narvo viduryje triušiams reikia būtinai pakraikti durpėmis ir stambiai sukapotais šiaudais. Mėšlą reikia iš narvų išvalyti bent 1 kartą per 2 savaites.

Triušių veisimas

Veisliniai triušiai turi būti sveiki, gerai užaugę, su visomis savo veislės gerai išvystytomis ypatybėmis. Suporoti pateles su patinu reikia ne jaunesnes, kaip 8 mėnesių amžiaus. Sukergus jaunesnes pateles, 5—6 mėn. amžiaus, gautume menkus, silpnučius vaikus.

Patinas turi būti nesusigiminiavęs artimai su patelėmis, kurios su juo sukergiamos. Jis turi būti linksmas, gyvas.

Kuproti triušiai, su kreivomis kojų letenomis ir nusvyrusiomis ausimis visiškai netinka veislei. Vieno patino pakanka apvaisinti 8—10 patelių. Tačiau patino nereikia leisti prie patelių dažniau kaip 2 kartus per savaitę. Patelės normaliai gali užauginti trejus vaikus per metus. Žiemos metu joms reikia padaryti pertrauka vaikų vedime, kad sustiprėtų. Be to, triušiukai žiemą gimę blogai auga.

Patelė prileidžiama apvaisinti prie patinėlio, kai ji jau paaugina ir išžindo pirmuosius savo vaikus ir pasitaiso, atsigauna. Todėl prieš prileidimą patelę reikia per keletą dienų stipriau papenėti avižomis, tada greičiau ji apsivaisina. Porojant patelę su patinėliu, reikia patelę įleisti patinėlio narvan, o ne priešingai, nes tuo atveju beveik niekad patelė neapsivaisintų. Po keleto minučių patinėlis apvaisina patelę. Tada ją reikia atsiimti nuo patinėlio, o po pusvalandžio vėl įkelti prie patinėlio dėl tikrumo. Jeigu patelė bėga nuo patinėlio, reiškia, kad ji dar nenori jo. Tada poravimą reikia pakartoti po kelių dienų. Suporavimas pasiseka tada, kai patinėlis staiga nuleidžia ausis ir apvirsta į užpakalį, o paskui į šoną. Suporavimo dieną reikia užrašyti. b. d. *M. Č.*

SVEIKATA UŽ AUKSĄ BRANGESNĖ

Aklosios žarnos uždegimas

Dažnai žmonės kaime nežino, kodėl jai nas stiprus žmogus, staigiai susirgęs „pilvine", arba greitai miršta arba gerokai paserga. Tokių atsitikimų priežastimi dažnai būna aklosios žarnos uždegimas. Akloji žarna yra dešinėje pilvo pusėje žemiau bambos. Uždegimo priežasčių gali būti daug. Dažniausia uždegimą sukelia į aklosios žarnos priedelį patekę įvairūs svetimi kūnai: maisto gabaliukai, kaulo trupiniai, žuvies kauliukai, grūdai, kirmėlės ir kiti. Taip pat aklosios žarnos uždegimo priežastimi būna gerklės migdolų uždegimas, sudegę dantys arba koks nors apsikrėtimas.

Aklosios žarnos uždegimu suserga vaikai, jaunuoliai ir suaugę, rečiau vyresniojo amžiaus žmonės. Vieni staigiai pajunta didelį pilvo skausmą, labiausia dešinėje pusėje ir po krūtine, duobutėje. Darosi bloga, ima vemti, pakyla truputį karštis iki 37,5⁰—38,0⁰. Pulsas žymiai pagreitėja, liežuvis darosi sausas ir nešvarus. Paprastai susilaiko viduriai ir dujos. Skausmai paprastai didėja ir ligonis kankinasi kelias dienas. Toks aklosios žarnos priepuolis (atakas) gali praeiti po kelių dienų arba po keliolikos valandų, ligonis gali pasveikti. Po kiek laiko vėl pasikartoja tokie priepuoliai.

Kiti turi chronišką aklosios žarnos uždegimą. Dažnai, pavalgę, jaučia skausmus dešinėje pilvo pusėje, negali greitai eiti, bėgti, kartais darosi bloga ir vemia. Temperatūra paprastai normali ir toks žmogus neguli lovoje, bet dažnai skundžiasi viduriais.

Aklosios žarnos uždegimas yra tuo pavojingas, kad niekuomet nežinome, kaip jis gali baigtis ir kad dažnai baigiasi mirtingomis komplikacijomis. Ypatingai dažnai maži vaikai miršta šia liga.

Akloji žarna pritvinksta, atsiranda joje daug pūlių. Po kelių dienų gali trūkti ir tada pūliai išsilieja po visą pilvą ir sukelia pilvo plėvės uždegimą, kuris paprastai baigiasi mirtingai.

Kartais šios ligos eiga esti tokia staigi, ypač pas vaikus, kad kol nuveža ligonį ligoninėn, jau būna prasidėjęs mirtingas pilvo plėvės uždegimas.

Gydymas. Esant aštriam aklosios žarnos uždegimui, reikia ligonį kuo greičiausia vežti ligoninėn. Dažniausia pirmąją dieną daroma operacija, o jei nedaroma operacija, tai observuojama ir gydoma neoperaciniu būdu. Namie gydyti pavojinga, nes reikalinga, kad dažnai gydytojas apžiūrėtų ligonį ir kad pablogėjus, visuomet galima būtų padaryti operacija. Negalima duoti ligoniui ricinos ir kitų valančių vidurius vaistų nei daryti klizmų. Dėti ledo maišiukus prie dešiniosios pilvo pusės. Neduoti nieko valgyti, kol nepraeis skausmai. Galima tik duoti gerti truputį arbatos ir pieno.

Turint chronišką aklosios žarnos uždegimą, galima išsigydyti tik padarius operaciją, kuri yra gana lengva ir nepavojinga.

Esant pilvo plėvės uždegimui, daroma operacija mažai tepadeda, ligonis dažniausia miršta.

Kartais po aklosios žarnos uždegimo atsiranda aplink žarną labai skaudąs guzas, kuris gali pranykti tik po 6 savaičių iki 3 mėnesių. Tada reikia ramiai gulėti lovoje, valgyti skystus valgius, šildyti dešinę pilvo dalį (guzą) šiltais kompresais ar karštais buteliais.

Žarnų susisukimas

Taip pat staigi ir pavojinga pilvo liga yra žarnų susisukimas. Jis pasitaiko kartais, stipriai pavalgius riebaus valgio, kaip antai: blynų su riebalais arba kokio nors kito riebaus valgio. Ligonis pajunta didelius pilvo skausmus, guli susiriętęs, dažnai vemia pirma valgiu, o paskui išmatomis. Pilvą išpučia, skausmai vis didėja. Viduriai ir dujos visai nevaikščioja, liežuvis darosi sausas. Ligonį tuojau reikia vežti pas gydytoją arba ligoninėn, nes tik tuojau padarius operaciją, ligonis pasveiksta. Kitą dieną paprastai jau būna pervėlu ir ligonis miršta. Susisukusi žarna po keliolikos valandų apmiršta, pasidaro tamsiai mėlyna ir lengvai gali trūkti. Paprastai be operacijos ligonis miršta pilvo plėvės uždegimu, sunkiai pasikankinęs keliasdešimt valandų.

Trūkis (kyla)

Daugelis žmonių, sunkiai dirbdami, „patrūksta arba išsivaro kylą". Tai atsitinka todėl, kad trūksta pilvo plėvės ir žarnos išlenda po odą. Staigiai toje vietoje atsiranda minkštas guzas. Trūkis arba kyla dažniausia atsiranda kirkšnuose iš vienos arba abiejų pusių, kartais bamboje. Kaikurie turi įgimtas kylas. Paprastai pati kyla bemaž visai neskauda arba tik kai kada skauda (pavalgius). Vaikščiojant ir sunkiai dirbant, kyla kaskart darosi vis didesnė. Po nakties paprastai pranyksta, nes žarnos, gulint, įsitraukia į pilvą atgal. Kas kart vis didėdama, kyla trukdo vaikščioti ir dirbti, pradeda vis dažniau skaudėti, viduriai darosi nereguliarūs, kartais nevirškina. Blogiausia, kad kyla kartais gali įstrigti. Tai atsitinka sunkiai dirbant, pavalgius, kada išlenda po odą daug pripildytų maistu žarnų, užsispaudžia ir užbrinksta kanalas, pro kurį žarnos išlindo. Maistas negali vaikščioti žarnomis, ir žarnos negali įsitraukti į pilvą atgal. Ligonis pajunta didelį skausmą visame pilve, o ypač pačioje kyloje. Pradeda vemti, viduriai ir dujos visai nevaikščioja panašiai, kaip žarnoms susisukus. Po keleto valandų pakyla karštis, liežuvis išdžiūsta. Reikalinga kuo greičiausia operacija, nes žarnos greitai gangrenuoja ir ligonis po dvejeto dienų sunkių kankynių miršta. Kylai įstrigus, paprastai negalima jos suvaryti į pilvą. Atsargiai mėginame ją suvaryti į pilvą. Nepasisekus, reikia paguldyti ligonį šiltoje vonioje ir po 20 minučių vėl pamėginti suvaryti atgal.

Ir jei vonioje nepavyksta suvaryti žarnų į pilvą, tai kuo greičiausia reikia vežti ligonį ligoninėn. Per 12 valandų po įstrigimo operacija baigiasi laimingai. Vėliau tenka išpiauti sugangrenavusią žarnos dalį, operacijos pasisekimas, juo vėliau, juo blogesnis.

Atsiradus kylai, nereikia laukti, kol ji įstrigs, bet reikia, ilgai nelaukiant, padaryti operaciją. Operacija yra lengva ir nepavojinga. Senesniems žmonėms, kurie labai bijosi operacijos, patartina nešioti tam tikrus diržus, kuriais užspaudžiama vieta, per kurią išlenda kyla.

Apskritai imant, turime atsiminti, kad staigiai susirgus pilvu, stiprėjant vis labiau skausmams ir vėmimams, išpučiant pilvą, nereikia ieškoti vaistų nuo „gumbo", bet kuo greičiausia kreiptis pas gydytoją. Taip prasideda aukščiau aprašytos pavojingos pilvo ligos, kurioms išgydyti reikalinga skubi operacija. Žinoma, pasitaiko, kad žmogus vemia apsivalgęs ar per daug išgėręs degtinės, bet tada nebūna tokių didelių pilvo skausmų ir išsivėmęs, jaučiasi geriau.

Vidurių išpūtimas

Ši liga būna nuo sugedusio ir vienodo maisto—dažnai pasitaiko nuo bulvių ir pieno. Vieniems kenkia vienas valgis, kitiems — kitas.

Ligonis jaučia skausmus visame pilve. Pilvas padidėja. Oras neina arba smarkiai eina. Kartais tuščiai atsirūgdinėja. Gali pradėti net širdis plakti. Tokiais atvejais reikės dėti prie pilvo šilti kompresai, nieko nevalgyti ir ramiai lovoje gulėti. Į vidų imti anglies tabletes.

Rr. Carb. lig. 0,5

D. t. d. in tabl. N XX

Galima priimti 5 — 6 tablėtes per dieną.

Kartais klizma labai gerai padaro. Oras išeina, skausmai sumažėja ir visi nemalonūs jausmai pranyksta. Reikia neužmiršti, kad drabužiai nevaržytų. Jeigu būna nuolatinis vidurių išpūtimas ir šis gydymas nepadeda—kreiptis pas gydytoją.

Atsakymas Smilgai

Ligonį galite atvežti į Psichijatrinę Universiteto Kliniką Vilniuje (Klinika Neurologiczno-Psychjatryczna, ul. Letnia 5). Jeigu ligonis nebūtų sunku atvežti Vilniun, ir jeigu turite lėšų, tai galite jį palikti klinikoje, kuriam laikui pasigydyti. Tik reikia iš kalno apmokėti mažiausia už mėnesį laiko maždaug po 6 auks. už dieną. Jei esate neturtingi pasistengkite gauti valsčiuje paliūdymą, kuriame būtų pažadėta, kad už ligonį apmokės valsčius. *Gydytojas.*

šlu dirva taip pat yra juoda, pvz., daržinė žemė.

Žinome, kad augalai geriau auga ir didesnius derlius duoda molyje, nei smėlyje ar žvyriuje, o dar geriau dera juodžemyje. Kyla klausimas, kodėl taip yra. Ūkininkai, daug nesigilindami, į tokį klausimą atsako: žvyrius neturi tokios jėgos („sylos"), kaip molis, todėl molyje geriau auga. O kodėl žvyriuje nėra tos jėgos?

Augalai yra gyvi daiktai, kaip žmogus ar gyvulys. Kad augalai galėtų augti ir duoti vaisius, reikalingas jiems tam tikras maistas. Tą maistą augalai ima savo šaknimis iš žemės ir lapais iš oro. Svarbiausios sudėtinės augalų maisto dalys yra azotas, fosforas, kalis, kalcis, deguonis, vandenilis (šie abu sudaro vandenį) ir kiti elementai. Kurioje žemėje šių pagrindinių maisto dalių yra daugiau, toji žemė-dirva yra derlingesnė. Bet to dar maža. Tos dalys turi būti dar tokiuose cheminiuose junginiuose, kurie vandenyje lengvai tirpsta. Mat, augalai betarpiškai maisto iš žemės šaknimis pasiimti negali. Pirma tas maistas turi ištirpti vandenyje, o tik tada šaknys, siurbdamos vandenį, kartu paima iš žemės ir maistą. Tyrimai rodo, kad sakytų sudėtinių augalų maisto dalių (mineralinių druskų) daugiausia yra sunkesnėse žemėse: moliuose, priemoliuose, juodžemiuose. Todėl sunkesnės žemės yra ir derlingesnės. Be to, sunkesnėse žemėse geriau ir ilgiau laikosi augalams reikalingas vanduo. Lengvos žemės — smėliai, žvyriai jau iš prigimties nėra turtingos maisto dalimis. Jos susideda daugiausia iš netirpstančių akmens (kvarco) grūdelių, kuriuose iš viso tų maistingų dalių nėra. Kadangi smėliai ir žvyriai lengvai praleidžia vandenį, tai vanduo greitai išplauna ir su savim nusineša ir tai, kas dar buvo maistingo. Todėl lengvos žemės paprastai esti ir mažai derlingos. Jose gali geriau augalai augti tik tada, kai jos dažnai ir gana gausiai patręšiamos mėšlu ir dirbtinėmis trąšomis. Lengvos žemės yra labai jautrios ir sausroms. Lengvai praleisdamos vandenį, greitai jo netenka, o kai dar saulė su vėju smarkiau padžiovina, tai ir visai išdžiūsta. Tada, nors lengvai žemei būtų duota ir daug trąšų, vistiek augalai negalės gerai augti, nes nėra vandens, o be vandens šaknys negali paimti maisto. Kitaip yra sunkesnėse žemėse, kurios susidėdamos iš smulkučių dalelyčių, dulkelių, vandens greit nepraleidžia. Smulkutės žemės dalelytės, tarp savęs susiglaudę, sudaro mažus tarpelius, kuriuose vanduo gali ilgai laikytis. Todėl ir sausrų metu, kai smėlis yra jau kaip pelenai, molis dar būna vis drėgnas.

Dirvų derlingumui labai svarbų vaidmenį vaidina organinių medžiagų puvenos. Jos suteikia žemei azoto ir kitų maistingų dalių, o, be to, dar daugybę mažyčių gyvūnėlių - grybelių ir bakterijų, kurios padeda skaldytis organinėms medžiagoms į neorganines ir, išleisdamos tam tikras rūgštis, tirpdo mineralinius junginius į tokius, kurie jau paskui gali ir vandenyje tirpti. Tos puvenos, pvz., mėšlas, ilgiau išsilaiko sunkioje žemėje. Lengvoje žemėje puvenos greit sumineralizėja, kaip sakoma, sugenda ir paskui vanduo išplauna. Todėl lengvoms žemėms dažniau reikia duoti mėšlo arba sėti jose žalių trąšų— lubinų.

Dirvų derlingumas priklauso ne tik nuo viršutinio žemės sluoksnio-dirvožemio, bet ir podirvio. Pvz., smėlis, kurio podirvį sudaro molis ar priemolis, yra daug geresnis, nei tas, kurio podirvis taip pat smėlis arba žvyrius. Augalo šaknys nesitenkina vien viršutiniu žemės sluoksniu, bet eina ir gilyn. Iš ten taip pat ima maistą. Jei podirvis labai kietas ir sunkiai praleidžia vandenį, tai taip pat negerai — tokios dirvos paprastai esti peršlapios.

Glaudžiant visa krūvon, tenka pasakyti, kad dirvų derlingumas svarbiausia pareina nuo to, kiek jose yra augalams maisto. O maisto daugiau yra sunkesnėse žemėse, nes jų cheminė sudėtis yra kitokia, nei lengvų žemių. Mūsų krašto žemės iš prigimties nėra turtingos, todėl norint turėti geresnį derlių, be tręšimo negalima apseiti ne tik lengvose, bet ir sunkiose žemėse.

M. K.

Ūkininkai, dabar prisivežkite malkų

Geriausias laikas malkoms vežti iš miško yra žiemos mėnesiai, kada yra geras rogių kelias. Tada ūkininkai turi daugiausia laisvo laiko, nes jau būna išsikūlę javus, o iki pavasario darbų dar daug laiko. Be to, žiemos keliu daug lengviau ir patogiau vežti malkas iš miško dar ir todėl, kad tada bet kur galima pravažiuoti, netrukdo nei dirvos nei klampynės, kurios esti užšalusios. Žiemos metu galima laisvai malkas supiauti ir sukapoti. Jos per pavasarį ir vasarą iki kitos žiemos išdžiūsta kaip parakas. Tada būna daug kaitresnės ir gerai dega.

Blogiausia tie ūkininkai elgiasi, kurie kūrena žaliomis, tik iš miško parvežtomis malkomis. Toks kūrenimas — tai tik malkų naikinimas, o naudos iš to kūrenimo jokios nėra: malkų sudega daug, bet šilimos maža, o kiek vargo, kol tokios malkos įsikuria, sunku ir apsakyti. Reikia atminti tai, kad žiemą miške kirstose žaliose malkose yra apie 35% vandens, vasarą kirstose—net apie 50% vandens. Todėl vien dėl to neapsimoka vasarą malkų kirsti, be to, tada ir laiko ūkininkai neturi.

Jei perkame miške malkas iš rietuvių, t. y., supiautas, suskaldytas ir sukrautas į metrus, tai turime žiūrėti, kad rietuvėse būtų sukrautos tokios medžių rūšies malkos, už kokias užmokame pinigus. Nes reikia žinoti, kad ne visos medžių rūšys duoda vienodai geras malkas. Pavyzdžiui, kaitriausios malkos yra kieto medžio — ąžuolo, beržo, uosio, skroblo ir klevo. Kiek menkesnės, bet taip pat geros malkos yra puskiečių medžių: alksnio, pušies ir eglės. Už vis blogiausios kaitrumo atžvilgiu yra minkštų medžių malkos: drebulės (epušės), tuopos ir liepos. Jeigu minkštųjų medžių malkų gerumą įvertinsime 80 gerumo vienetų, tai puskiečių medžių malkų vertė bus 100 vienetų, o kietųjų medžių — 130 vienetų.

Jeigu perkame miške sausas malkas, tai jos turi turėti drėgmės ne daugiau kaip 20%, o eglinės ir pušinės malkos— nedaugiau kaip 15%. Praktiškai imant, malkos laikomos sausomis tos, kurios išguli sukrautos rietuvėse miške vienerius metus su žieve, o jei be žievės,— tai bent 5 vasaros mėnesius. Pussausėmis laikomos tokios malkos, kurios yra išgulėjusios ne mažiau kaip šešius mėnesius sausoje vietoje, iš jų bent 2 mėnesius balandžio — liepos mėnesių laikotarpyje. Kitos visos malkos laikomos žaliomis.

Jei sausos malkos buvo plukdytos vandeniu, tai jos pasidaro tik tada vėl sausos, kai pabūva ištrauktos iš vandens ant kranto bent per du vasaros mėnesius. Paprastai plukdytos malkos yra kiek blogesnės už tokias pačias neplukdytas malkas. Mat, vandenyje medis nustoja kai kurių teigiamų kuro savybių.

Rietuvėse turi būti sukrauti pagaliai ne plonesni kaip 9 cm, o storesni pagaliai kaip 18 cm turi būti perskelti pusiau. Šakos nuo pagalių turi būti trumpai nukapotos (neilgiau kaip 2 cm). Pagalių žievė turi būti nors dviejose vietose išilgai nuskusta. Pagaliai turi būti ankštai sudėti rietuvėse, kad tarp jų nebūtų didelių tuštumų.

Labai svarbu malkų rūšiai yra medžio sveikumas. Todėl reikia labai žiūrėti, kad malkų pagaliai būtų sveiki, neapipuvę ir nesutriušę. Papuvusios malkos yra blogiausios rūšies.

Tiek, bendrais bruožais imant, reikia žinoti apie malkų rūšis. *M. Č.*

Žemės ūkio gaminių kainos

Šių metų vasario 4 d., Vilniaus Javų - Prekių Biržos pranešimu, buvo mokama už 100 kg auks.

Rugiai	13.75—14.50
Kviečiai	19.00—21.00
Miežiai	15.25—16.25
Avižos	12.75—13.50
Sėmenys	53 00—54 00
Vikai	16.75—17.25
Lubinas (mėlynas)	10.75—11.25
Kvietinės sėlenos	11.00—11.50
Ruginės sėlenos	9.50—10.00
Sviestas 1 kg I rūšies urme	3.20
„ „ „ detal.	3.50
„ „ II rūšies urme	3.10
„ „ „ detal.	3.40
„ „ sūdytas urme	3.00
„ „ „ detal.	3.20
Kiaušinių 1 kg urme	2.00
„ „ detal	2.20

Wydawca-Leidėjas **L. Cicėnas**. Drukarnia-Spaustuvė „Ruch", Tatarska 6 Redaktor-Redaktorius **Inž. M. Čibiras**